

**NAPJAINK GAZDASÁGI VÁLSÁGÁNAK BEMUTATÁSA ÉS HATÁSÁNAK  
VIZSGÁLATA A MIKRO-, KIS-, ÉS KÖZÉPVÁLLALATI SEKTORBAN HÁROM  
MEZŐGAZDASÁGI VÁLLALKOZÁS PÉLDÁJÁN KERESZTÜL**

THE PRESENTATION OF THE RECENT ECONOMIC CRISIS AND THE EXAMINATION  
OF ITS EFFECTS ON THE MICRO-, SMALL-, AND MEDIUM ENTERPRISES BY THE  
EXAMPLES OF THREE AGRICULTURAL ENTERPRISES

*Egri Nikolett*

Debreceni Egyetem, Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kar  
Vállalkozásfejlesztés Msc szak II. évfolyam

**ÖSSZEFOGLALÁS**

A fejlett piacgazdaságok az elmúlt évtizedekben sem tudtak megszabadulni a növekedés kiszámíthatatlanságaitól és a ciklikus ingadozások terheitől, válságok, tartós recessziók mindig is előfordultak a gazdaság történetében. A napjainkban kibontakozott válság azonban minden eddigi képzeletet felülmúlt, olyan súlyosan érintette az egész világot, hogy még a mai napig sem tudott igazán megbirkózni vele.

A világméretű pénzügyi válság drámai módon Magyarországot is elérte egy nemzetközi vihar formájában, melyet egyre erősebben kezdtek érezni a vállalkozások is, különösen a mikro-, kis-, és középvállalkozások, melyek kis méretük és alacsony piaci részesedésük miatt amúgy is jobban ki vannak szolgáltatva a piac változásainak (MURAKÖZY, 2010). Jelenleg a kis- és középvállalati szektor számára a legnagyobb versenyhátrányt az jelenti, hogy nehéz a külső finanszírozási forrásokhoz való hozzájutás. Ennek oka, hogy a nemrég kialakult gazdasági válság következtében a bankok hitelezési hajlandósága erőteljesen csökkent a nagy- és közepes vállalatok finanszírozásában, ami később a mikro- és kisvállalati hitelezésben is megmutatkozott. Célkitűzésemnek eleget téve megvizsgáltam a gazdasági válság Szabó Lajos egyéni vállalkozóra, a Módos Kft.-re és a Kösely Zrt.-re gyakorolt hatását. A vizsgálat során arra a következtetésre jutottam, hogy mindhárom vállalkozást egyformán érintik a kis- és középvállalati szektor általános problémái, viszont mindhárom vállalkozás eltérően reagál a válság okozta nehézségekre.

*Kulcsszavak: gazdasági válság, gazdaság, válsághatás, vállalkozások, kis- és középvállalkozások, finanszírozás*

**ABSTRACT**

During the past decades, the unpredictability of the growth and the cyclic oscillation were constantly present in developed market economies. Crises and permanent recessions always took place in the history of the economy. However, today's crisis has exceeded every expectation; it has affected the whole world so deeply that it has not really recovered from the crisis so far.

Unfortunately, the global financial crisis has also reached Hungary like an international storm and which effect the enterprises began to feel more and more, especially the micro, small, and medium enterprises, which because of their small size and low participation in the market are more unprotected from the changes of the market (MURAKÖZY, 2010). Now, it is the biggest drawback for the sector of the small and medium enterprises in the competition that it is difficult to get access to the external financing sources. The reason for this is that the willingness of the banks to credit large and medium enterprises has decreased dramatically because of the recent economical crisis, which could be also felt in the case of the crediting of the micro and small enterprises. To fulfill my goals, I have examined the effect of the economical crisis on Szabó Lajos, individual entrepreneur, the Módos Ltd. and the Kösely Plc. After my research, I came to the conclusion that all of these enterprises are affected by the general problems of the

sector of the small and medium enterprises, however, they react in different ways to the difficulties caused by the crisis.

*Keywords: economical crisis, economy, effects of the crisis, enterprises, small- and medium-sized enterprises, financing*

## BEVEZETÉS

A gazdaság sohasem növekszik simán és egyenletesen, ezt a gazdaságtörténet is igazolja. Az országok éveken keresztül élvezhetik a gazdasági növekedést és jólétet, az ilyen időket azonban visszaesés vagy pénzügyi krízis követheti (SAMUELSON-NORDHAUS, 2005). Válságok, tartós recessziók mindig is előfordultak a gazdaság történetében. A napjainkban kibontakozott válság azonban minden eddigi képzeletet felülmúlt, a negatív irányba haladó folyamatok gyorsasága, földrajzi kiterjedtsége és mindenek felett a vagyonszűkülés méretei tekintetében már-már az 1929-33-as válság dimenzióira emlékeztetett. A tényleges gazdasági visszaesés méretei azonban nem érték el a nagy gazdasági világválság pusztításainak szintjét, sem az outputcsökkenés, sem a munkanélküliség viszonylatában, a legrosszabb adatok is megközelítőleg feleakkora szinten stabilizálódtak, mint az 1929-33-as nagy válság idején. A mérhető veszteségek azonban így is hatalmasak voltak, ezért a 2008-2009-es évek egészen biztosan úgy vonulnak majd be a történelembe, mint a második világháború utáni hat évtized legsúlyosabb világgazdasági megrázkódtatásait hozó periódus. Tanulmányom megírásának aktualitása és közvetlen kiváltó oka a 2008-2009-ben kibontakozott gazdasági válság, mely olyan súlyosan érintette az egész világot, hogy még a mai napig sem tudott igazán megbirkózni vele. Véleményem szerint egy olyan jelentős korszakot élünk most meg, amelynek megismerése és értelmezése igen fontos lehet a jövőre nézve.

Munkám során célként tűztem ki a gazdasági válság mikro-, kis- és középvállalkozásokra kifejtett negatív hatásainak kérdőíves felmérés segítségével történő feltárását, valamint a vállalkozások megoldási gyakorlatának és a kormányzat felé teoretikusan megfogalmazott kívánalmaik bemutatását, melyek révén úgy gondolják, hogy lehetővé válhat a problémáik kezelése és a válság okozta alacsony szintű, esetenként negatív értékű eredményeik pozitívvá történő átfordítása.

## ANYAG ÉS MÓDSZER

Kutatómunkám során a napjainkban kialakult gazdasági válság vállalkozásokra gyakorolt hatását mutatom be három gyakorlati példa alapján.

1. táblázat: **Vállalkozások méretkategóriákba sorolása**

Sorszám	Vállalkozás mérete	Foglalkoztatottak száma legfeljebb (fő)	Nettó árbevétel nem több (millió Ft)	Mérleg- főösszeg nem több (millió Ft)	Függetlenséget korlátozó tényező
1.	Mikrovállalkozás	10	700	500	nincs
2.	Kisvállalkozás	50	700	500	nincs
3.	Kis- és középvállalkozás (KKV)	250	4000	2700	nincs
4.	Nagyvállalkozás	Mindazon vállalkozás, amely nem sorolható be az előző kategóriákba.			

Forrás: Dr. Tétényi Veronika: 2001. Pénzügyi és vállalkozásfinanszírozási ismeretek Perfekt Kiadó, Budapest

A vállalkozások kiválasztásánál az egyik döntő szempont az volt, hogy az egyes vállalkozások különböző méretkategóriákba sorolhatók legyenek, miáltal egy teljesebb képet kaphatunk a különféle méretű vállalatok problémáiról, válságkezelési intézkedéseikről és a kilábalást esetlegesen segítő javaslataikról. A vállalkozások méret szerinti besorolásához az *1. táblázatot* használtam segítségül.

Választásom három olyan Hajdú-Bihar megye területén gazdálkodó mezőgazdasági vállalkozásra esett, amely állattenyésztéssel és növénytermesztéssel egyaránt foglalkozik, név szerint Szabó Lajos egyéni vállalkozó, a Módos Kft. és a Kösely Zrt. Elemzésem alapjául az általam összeállított kérdőívek alapján készített mélyinterjúk szolgáltak, melyeket személyesen a vállalkozások vezetőivel készítettem el. A kérdőív két részből tevődött össze, az első része 8 db általános kérdést tartalmazott, melyek a későbbiekben segítséget nyújtottak számomra az üzemek általános bemutatásához, a második része 19 db specifikus kérdést tartalmazott, melyek a gazdasági válság hatásaira irányultak.

## EREDMÉNYEK

### Szabó Lajos egyéni vállalkozó bemutatása

Szabó Lajos egyéni vállalkozó 2000-ben kezdte meg gazdasági tevékenységét Sárrétudvariban, amikor is családi segítséggel megkezdődött a falu határában található szarvasmarhatelep építése, melyet a rendelkezésre álló források segítségével folyamatosan bővítettek. Fő tevékenységként jelenleg növénytermesztéssel, állattenyésztéssel és tejtermékgyártással foglalkozik. A tejfeldolgozó üzemben, amely 2009 decembere óta működik, tejet, tejfölt, tejszínt és joghurtot állítanak elő. A vállalkozó 130 hektáron gazdálkodik, melyből 90 hektárt bérel, 40 hektár pedig saját tulajdonában van. A földterületeken kizárólag takarmánynövényeket termeszt, eladásra nem termel, ezeken a földeken termeszt meg az állatok takarmányszükségletének egy részét. Az állattenyésztésen belül tejhasznú szarvasmarha-tenyésztéssel foglalkozik, az általa tartott fajta a Holstein-fríz, melyet kiváló tejelése miatt választott.

### A gazdasági válság hatása a vállalkozó tevékenységére

A kialakult gazdasági válság hatását 2008 végén a tej felvásárlási árának csökkenése következtében érezte meg a vállalkozó. A tejfelvásárlóknak és a csökkenő felvásárlási áraknak való kiszolgáltatottság volt az oka többek között a tejüzem létrehozásának, mert úgy gondolták, ha az általuk megtermelt tejet feldolgozzák és értékesítik az iskoláknak, valamint a kisebb boltoknak, nagyobb nyereséget érhetnek el. A beruházást külső forrásból, a helyi takarékszövetkezetnél elnyert forint alapú hitelből finanszírozták, így az árfolyam ingadozás nem befolyásolja a beruházás megtérülését. A hitelválság azonban ezt a vállalkozást sem kerülte el, a korábbi gépberuházások miatt felvett devizahitelek árfolyam ingadozás miatt megnőtt törlesztő részletének fizetése folyamatos nehézségeket jelent. A hiteltörlesztések viszik el a bevételek több mint 15 százalékát, ezért az adósságállomány csökkentése az elsődleges cél most a vállalkozás számára, ebből kifolyólag semmilyen beruházást nem tervez a közel jövőben. Az alkalmazottak létszáma jelenleg öt fő, melyet nem is tud csökkenteni a telep mérete és a technológiai hiányosságok miatt. A kormány mikro-, kis-, és középvállalkozásokra irányuló gazdaságpolitikai intézkedéseivel a vállalkozó viszonylag elégedett, a jövőben azonban ő is vár különböző intézkedéseket, melyek javíthatják a helyzetét, ide tartozik például az adók és a járulékok csökkentése.

### A Módos Kft. bemutatása

Az általam választott kisvállalkozás a Módos Kft., melynek székhelye Bihartordán található. Kezdetben családi gazdaságként működött, melyben három fő tevékenykedett, majd a vállalkozás méretének növekedése és a tevékenységek bővülése következtében 18 főre emelkedett az alkalmazottak létszáma. Fő tevékenysége a növénytermesztés és az állattenyésztés. A Kft. 450

hektáron gazdálkodik, melyből 150 hektárt bérelnek, 300 hektár pedig saját tulajdonban van. A földterületeken kevésbé munkaigényes szántóföldi növényeket termesztnek, ezek a kukorica, silókukorica, és a lucerna. Eladásra nem termelnek, ugyanis ezeken a földeken termesztik meg az állatok takarmányszükségletének egy részét. Az állattenyésztésen belül a sertésenyésztés a meghatározó, 100 kocát és annak szaporulatát, valamint hat tenyészkant tart a vállalkozás bihartordai sertéstelepén. 2000-ben a vállalkozás tevékenysége szarvasmarha-tenyésztéssel bővült. A gazdaság által tartott fajta a Holstein-fríz, melyet kiváló tejelése miatt választottak és a szürkemarha, amely hungarikum.

#### **A gazdasági válság hatása a Módos Kft.-re**

A kialakult gazdasági válság hatását 2008 második felében a Módos Kft. is megérezte, a sertéspiacon és a tejpiacon visszaesett a kereslet, a felvásárlási árak alacsonyabbak lettek és csak önköltségi ár alatt lehetett értékesíteni a termékeket. A legnagyobb problémát azonban az jelentette, hogy a piaci árak csökkenése árbevétel csökkenést eredményezett, ami a költségek folyamatos növekedésével párosult. Növekedtek a munkadíjak és a járulékok, valamint a takarmányköltségek is, mivel a kedvezőtlen időjárás miatt a földek nem tudták kitermelni az elvárt takarmánymennyiséget, így több takarmányt kellett vásárolni az előző évekhez képest. Előny azonban, hogy a válság idején sem küzdenek értékesítési problémákkal, mivel védelmet jelentenek számukra a hosszú évek során kialakított partnerkapcsolatok, melyek segítségével, még ha alacsonyabb áron is, de el tudják adni termékeiket. A termelés volumene a kialakult helyzet következtében sem változott az előző évekhez képest, ugyanazokkal a tevékenységekkel foglalkoznak, mint korábban, de tartalékaik már nemigen vannak, így a veszteségesen működő tehenésztési telepen a szarvasmarha állomány létszámának csökkentését tervezik. Ezen kívül fontos probléma még a hitelválság, amely szintén érinti a vállalkozást, mivel a szigorúbb feltételek miatt nem tud hitelhez jutni. A legnagyobb versenyhátrányt tehát az jelenti számára, hogy nehéz a külső finanszírozási forrásokhoz való hozzájutás. Gondot okozhat továbbá a meglévő devizahitelek árfolyam ingadozás miatt megnőtt törlesztő részletének fizetése, valamint a forintHITELEK kamatainak jelentős változása. Mivel egy ekkora vállalkozás saját forrásból nem tudja a fejlesztéseit finanszírozni és hitelhez sem könnyen jut, megpróbál uniós támogatásokat igénybe venni, melyek segítségével fel tudja venni a versenyt a többi piaci szereplővel szemben. A hitelek magas költsége és nehéz hozzáférhetősége miatt azonban nagyobb technológiai beruházás semmilyen forrásból nem történt az elmúlt néhány évben.

#### **A Kösely Mezőgazdasági Zrt. bemutatása**

Az általam választott közép vállalkozás a Kösely Mezőgazdasági Zrt., melynek székhelye Hajdúszoboszlón található. A társaság fő tevékenysége a növénytermesztés és az állattenyésztés. Jelenleg 3800 hektáron gazdálkodik, melyből 2400 hektár Hajdúszoboszlóhoz, 1400 hektár pedig Hosszúháthoz tartozik. Főként ipari növényeket termeszt piaci értékesítés céljából, ezek a búza, kukorica (hibrid, csemege) és a burgonya. Ezen kívül takarmánynövényként termesztnek még lucernát és silókukoricát, ami az összterület 1/3-át teszi ki és biztosítja a takarmányszükségletet az ottani állatoknak. Az állattenyésztési ágazatok közül mára már csak szarvasmarha-tenyésztéssel foglalkozik a vállalkozás. Hosszúhátan 560 darab, Hajdúszoboszlón 360 darab fejőstehenet és annak szaporulatát tartják. Melléktevékenységként a Kösely Zrt. egy takarmánykeverő és feldolgozó üzemet működtet, itt történik az ipari növények feldolgozása és tárolása az értékesítésig, valamint a takarmánynövények feldolgozása a saját szarvasmarhatelepek, illetve a megrendelők számára. Az elmúlt években az alkalmazottak létszáma közel felére csökkent a gépesítések, a technológiai fejlődés és a beruházások miatt, jelenleg 180-200 főt foglalkoztat a vállalkozás.

### **A gazdasági válság hatása a Kösely Zrt.-re**

A válság hatását 2008 második felétől egyre keményebben kezdték érezni a vállalkozások, köztük a Kösely Zrt. is. A magyar gazdaságon végigsöpörő árhullám ugyanis magával hozta a tejárák, valamint a növénytermesztésben a piaci árak csökkenését, ami teljesen kiszolgáltatottá tette a vállalkozást a piaccal és a kereskedőkkel szemben. A bajt az is tetézte, hogy a piaci árak csökkenése az árbevétel csökkenését is jelentette, ami ráadásul a költségek (központi- és energiaköltség, alkatrész- és vetőmagár) folyamatos növekedésével párosult. A vállalat termelési volumene az elmúlt évekhez képest nem változott, ugyanazokkal a tevékenységekkel foglalkoznak, mint korábban, vetetlen földjük nincsen és az állatok létszámát, valamint a takarmánykeverő és feldolgozó üzem tevékenységét sem csökkentették. A piac beszűkülése sem okozott értékesítési problémát a vállalkozás számára, hiszen a hosszú évek alatt kialakult kapcsolatok segítségével, még ha nyomott áron is, de el tudták adni a termékeiket, ami megmagyarázza, miért nem csökkentette termelését a válság hatására sem. Az elmúlt években jelentősebb beruházások, fejlesztések nem is történtek a vállalatnál, a legnagyobb beruházás a 2002-ben megépült szervezestratégia tároló volt, amelyet 75%-ban Európai Unió támogatásból építettek meg. A jövőben a vállalat a fejlődés érdekében a lehetőségeihez mérten és a külső körülményekhez alkalmazkodva a belső kapacitások jobb kihasználására és a beruházások folytatására törekszik. Jelenleg a fentről érkező gazdaságpolitikai intézkedések jótékony hatását a gyakorlatban még nemigen érzi, azonban reménykedik abban, hogy ez később változni fog.

### **KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK**

Napjaink válsága az amerikai másodlagos jelzáloghitel-válság következményeként kialakult pénzügyi válságból bontakozott ki, amely az Egyesült Államok ingatlan- és bankszektorát sújtotta. A kialakult válságot az elemzők kezdetben ottani, helyi problémaként emlegették, hatása azonban az amerikai gazdaság visszaesésén keresztül az egész világgazdaságban megmutatkozott (II). Hatalmas sebességgel terjedt, begyűrűzött Európába és 2008 őszére elérte hazánkat is, melynek következtében egyre erősebben kezdték érezni a kialakult pénzügyi krízis hatását a hazai vállalkozások is, különösen a mikro-, kis-, és középvállalkozások, melyek kis méretük és alacsony piaci részesedésük miatt amúgy is jobban ki vannak szolgáltatva a piac változásainak.

Éppen ezért úgy gondolom, hogy a válságból való kilábalás fontos tényezője a mikro-, kis-, és középvállalkozások támogatása, hiszen ezek a vállalkozások munkahelyeket teremtenek és élénkítik a gazdaságot. Helyzetértékelésük azonban jelentős mértékben romlott az elmúlt években mind a gazdaság helyzetét és kilátásait, mind pedig a vállalkozások saját kilátásait illetően. Ezért az Európai Unióban és Magyarországon is a gazdaságfejlesztési programok fontos részét képezi a kis- és középvállalkozások támogatása, uniós források biztosítása, mikrohitel és kamattámogatás, valamint hitelgarancia segítségével (PALÁNKAI-NAGY, 2009).

A kérdőívek segítségével elkészített mélyinterjúk kiértékelését követően, arra a következtetésre jutottam, hogy Szabó Lajos egyéni vállalkozó, a Módos Kft. és a Kösely Zrt. is egyaránt küzd a mikro-, kis-, és középvállalkozásokat érintő problémákkal és várják a problémák megoldására irányuló gazdaságpolitikai intézkedéseket. Ezen kívül megfigyelhető, hogy mind a három vállalkozás másképp reagál a krízis okozta nehézségekre. Én úgy gondolom, hogy ez egyáltalán nem meglepő, mivel különböző méretkategóriákba tartoznak, és ez okozhat eltérő reakciót. Továbbá fontos még megjegyezni, hogy az egyes ágazatok is más-más súllyal szerepelnek a vállalkozások tevékenységein belül, ami szintén eltérő irányba terelheti válságkezelési döntéseiket.

### **FELHASZNÁLT IRODALOM**

(1) Muraközy L. (2010): Fenntartható-e a fenntarthatatlan „fejlődés”? In: Válságban és válság nélkül, 2010. (Szerk.: Muraközy L.), Akadémiai Kiadó, Budapest. 9-10 p. (2) Palánkai T.-Nagy S. (2009): A jelenlegi világgazdasági válság és kísérletek a kezelésére. In: Világgazdasági válság 2008-2009, 2009. (Szerk.:

Magas I.), Aula Kiadó Kft., Budapest. 223-246 p. (3) Samuelson-Nordhaus (2005): Közgazdaságtan. Akadémiai Kiadó, Budapest. 420-426 p. (4) Dr. Tétényi Veronika (2001): Pénzügyi és vállalkozásfinanszírozási ismeretek. Perfekt Kiadó, Budapest. 300-350 p. (5) Internet 1: Intézkedések különböző országokban: <http://gazdasagivilagvalsag.blog.hu/page/1>